

Cebula Anna

A Szombathelyi Képtár textilgyűjteményének lendvai bemutatkozása

A történelmi múltú lendvai vár falai között, a galéria-múzeum tágas kiállítóterében ezúttal a szombathelyi textilgyűjtemény jeles darabjait láthatta a közönség. Három műfajból került ki a válogatás: a falitextilgyűjteményből, a nemzetközi miniatúrtextil gyűjteményből, és a nemzetközi zászlógyűjteményből. Pár szóban megpróbálok válaszolni, honnan indult ez a jelentős kortárs művészeti kezdeményezés. Talán nem tekinthető véletlennek, hogy az Ernst Múzeum nagy szerepet játszott a magyar művészet megújulásában. A múzeum adott helyet ugyanis az azóta már legendássá vált *Textil Falikép '68* című kiállításnak. A kiállító textilművészek – szakítva szorosan vett hivatásuk kötöttségeivel - új útra léptek. Faliképeket terveztek és valósítottak meg, figyelembe véve az anyag diktálta törvényszerűségeket. A kiállítás sikere arra bátorította az alkotókat, hogy a francia és lengyel példákhoz hasonlóan megteremtsek maguknak az állandó bemutatkozás lehetőségeit.

Ennek az igénynek a megvalósítását vállalta Vas megye akkori kulturális vezetése, helyet biztosítva 1970-ben Szombathelyen, a Savaria Múzeumban az *I. Fal- és tértexil biennálénak*, valamint megszervezte a kimagasló minőségű munkák gyűjtését. A kiállítási lehetőségek óriási impulzust adtak a művészeknek, nem csupán

alkotói szabadság tekintetében, hanem megszabadultak az addigi kötöttségek terheitől is. Kiteljesedhetett a harmónia utáni vágy, a textilművészet eddigi technikái, anyagai mellé újak is társultak. A gazdag hagyományok ismeretében könnyen belátható, hogy első számú forrásként éppen a népművészetből merítettek.

Bódy Irén nem körülírható, irodalmi eszközökkel is megfogalmazható képeket absztrahál, hanem jelekké és jelképekké illeszti össze a képfestő mustrákat, úgy, hogy sajátos kompozíciókká alakuljanak. **Balázs Irén** az egyházi ruhák díszítési technikáját, a plasztikus applikációkat népi hímzésekkel tette még esztétikusabbá.

Megint más Németh Éva népi vonzódása, aki fokozatosan alakította ki csomózott, szövött szőnyegeivel (ryai, torontáli) egyéni stílusát. Visszafogott színeket használt, keretes, arabeszk-rácsos, középtükrös figurális munkáiban.

A gyári tervezés, a sorozatnyomások is megmozgatták az alkotók fantáziáját.

A textilművészek anyagot, formát, technikát kölcsönöztek megszülető alkotásaikhoz. Hübner Aranka a textilnyomást használta fel, monotípiaként készített, örvénylő selyem faliképein. A gobelin is reneszánszát élte. Péreli Zsuzsa megszövi és egy régi motollára helyezi az emberi élet

körforgását gobelinjén, bemutatva a születéstől a lélek elszálltáig ívelő folyamatot. Cságoly Klára szövött technikával készítette el domborított alkotásait, melyek zenei ritmushoz hasonlóan, azonos formák ismétléséből és váltakozásából állnak. Polgár Rózsa szemfényvesztő pontossággal ábrázolja a textilen a textilt; *Anyaság* című munkáján egy női ruháról leváló *rékli* szimbolizálja az anyaság bensőséges tartalmát. Háger Rita játszik a fényvel és az árnyékkal, amikor vékony és vastag fonalak váltakozásával szövi meg munkáit, ami drámai hatást kölcsönöz alkotásainak. A huszadik század második felének művészeti technikái, anyagai – amelyeket a képzőművészetben korábban nem lehetett alkalmazni – tág teret kaptak a textilművészetben. Gulyás Kati textilre fotózza ember nagyságú figuráit vagy a különleges városképeket, Lovas Ilona pedig a saját maga által készített merített papírra írja *Stáció* című munkáján a szöveget. A textilgyártásban alkalmazott *kárt* csíkokat használ alkotásaihoz Solti Gizella a *Textilkritikus* című munkájában, míg Polgár Csaba a régi textiltől lekerülő, kísérő szövetet, a *laufert* használja új munkáiban.

Ezt az időszakot szokták a művészettörténészek a modern textilművészet *aranykorának* nevezni. Joggal, mert hiszen utána, nem lehet tudni miért, talán, mert kifogytak az ötletekből, vagy úgy érezték, kevés az elismerés, ami a textilszakmát övezi, elkezdtek kísérleti utakat járni. Az addig szizálszálból műremekeket szövő Gecser Lujza műgyantába merített textilekből formált „drapéria szobrokat”. Akkortájt sok utópisztikus munka született. Szerencsére a 90-es években megkezdődik a visszatekintés a múltba, ráhangolódás az ország nagy évfordulóra: a mil-
lecentenáriumra, az 1948-49-es szabadságharcra, valamint az ezredfordulóra.

1996-ban a művészek nagy többsége visszanyúlt a honfoglalás idejének ősi kultúrájához, melyhez elszakíthatatlanul hozzátartozik pogány vallás, így a sámánok és kultikus eszközeik egyaránt. Ennek egy szép példája Nagy Mari és Vidák István *Őrök körforgás* címet viselő nemez alkotása, valamint Kozma Vera *A sámán is velünk jött* című munkája. A művészek másik csoportja a magyarok bejövetelét tekintette témájának. Akadtak néhányan, akiket a kereszténység felvétele ihletett meg és az államalapítás szimbólumokban bővelkedő eseménye. Itt a jogar, az országalma jelentek meg motívumokként. Természetesen voltak olyanok is, akik szabadon kezelték a megadott témát. A hon-

foglalás 1100-ik évfordulóját szívükben, lelkükben saját élettapasztalataik szerint élték meg. Mint technika visszatér a művészek nagy többségénél a gobelin szövése – a textilek visszatérnek eredeti helyükre, a fal síkjára.

1975-ben került megrendezésre először a mini textilek kiállítása - ekkor még számoztalanul – a *Magyar Miniatűr Textilek, 1975* című szombathelyi rendezvényen. „Ahogyan egy gyermek sem egyszerűen kis felnőtt, a miniatűr textil sem lekicsinyített fali vagy tértexil mű, hanem azzal egyenrangú művészeti alkotás” - írta Mihály Mária a születő félben lévő új műfajról. A minitextil – lévén könnyen csomagolható (hisz mérete csupán 20x20x20 cm), postázható és kiállítható tárgy - a nemzetközi kommunikáció közegévé lépett elő.

Kiállítási enteriőr, Lendvai Vár-Galéria

Mostanára Szombathelyen van a leghosszabb múlt-
ra visszatekintő nemzetközi miniatűrtextil biennálé,
mely a 2003-as évtől triennálévá alakult. Ezalatt a
közel 30 év alatt 43 ország kétezer műalkotása
fordult meg a városban. Jelenleg több mint 1200
darabosra tehető a miniatűrtextil gyűjtemény.

A millicentenárium évében, 1996 jú-
niusában ismét újabb rendezvény gazdagította a
biennálék sorát: megrendezésre került az *1. Magyar
Zászlóbiennálé*, mely a nagy sikerre való tekintet-
tel nemzetközi rendezvényé bővült. A választás
azért esett a zászlóra, mivel már a honfoglaló
magyaroknak is voltak feltehetően zászlajai, ame-
lyek a nemzetségek megjelölését szolgálták, majd
megjelentek a kereszténységet és az egyházat
képvisező liturgikus zászlók. „...Nincs még egy olyan
általánosan használt szimbólumhordozó, mint
a zászló. Nemzetközi szervezetek zászlóitól a jól
ismert nemzeti „felség” szimbólumnak minősített
darabokon keresztül a legkülönbébb társadalmi
szerveződések zászlajáig szinte minden ember-
csoport, abban a pillanatban, amint valamiféle
szempont szerint elkülönül a többiektől, azonnal,
vagy majdnem azonnal zászlót is kreál magának,
céljait, elképzeléseit zászlójára tűzi...”- írta
Cs. Kottra Györgyi múzeológus, az 1. Nemzetközi
Zászlóbiennálé fővédnöke. A várban bemuta-
tott zászlók műalkotások, ezért nem szabad
csodálkozni, hogy sokuk nem hasonlít az általunk

ismert különböző nemzeti és katonai, vagy egyleti
zászlókra. Itt az egyetlen megkötés a formátum
volt, az 100 cm x 300 cm-es fekvő forma, mint
befoglaló méret. Minden, ami ezután megszületett,
a művészek fantáziáját és leleményességét dicséri.
Az itt bemutatott zászlókat három kategóriába
lehet sorolni. Az elsőbe tartoznak azok, amelyek a
zászló formához alkalmaztak autonóm textilművet,
mint pl. Diduch Maria *Milleniumi kapu II.*, Hodge
Mauren *Arany zászló*, Rudzka Habisiak Jolanta
Paradicsomi zászló című munkái, a második
csoportba sorolhatjuk azokat a műveket, melyek a
zászlórudat használták fel tértexiljeik lengetéséhez
pl. Mátrai István *Filmszakadás*, Noble Susan *Érkező
hullámok* címet viselő alkotásai. Végül, a harmadik
csoportot azok a művek alkották, melyek a hagy-
ományos zászlóformát, valamint motívumvilágát is
magukba foglalják, ezeket nevezhetnénk zászlós
zászlóknak – hagyományos zászlóknak. Ilyenek
Makkai Márta *Zászló* című műalkotása, valamint
Sütő Éva *Átjáró Istenek számára* című zászlója.

Az ismertetett művekből összeálló kollektív
azt hiszem, jól érzékeltette azt a gazdagságot, amely
a több évtizedes gyűjtő, téma gondozó tevékenység
nyomán létrejött. A szlovéniai „kimozdulás”, a
lendvai galéria-múzeumban rendezett tárlat a
Szombathelyi Képtárban folyó feldolgozó és szakmai
munka eredményességét is reprezentálja.

Kiállítási enteriőr, Lendvai Vár-Galéria